

Eerste Kamer der Staten-Generaal
Vaste Commissie voor Justitie
T.a.v. prof. mr. E.C.M. Jurgens

Postbus 20017
2500 EA Den Haag

Datum : 16 januari 2006
Ons kenmerk : B.2.1.1./1215/MK
Bijlage(n) : -
Onderwerp : Wetsvoorstel 29743 (afgeschermdde getuigen)

Geachte heer Jurgens,

Het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) heeft mij gevraagd te reageren op Uw telefonisch gestelde vragen naar aanleiding van de behandeling van het wetsvoorstel "Afgeschermdde getuigen", hetgeen ik bij deze met genoegen doe.

De NVvR nam met belangstelling kennis van de diepgaande wijze, waarop de Vaste commissie van justitie van de Eerste Kamer het wetsvoorstel "Afgeschermdde getuigen" voorbereidt.

In haar brief van 7 juli 2004 aan de Minister van Justitie heeft de Wetenschappelijke Commissie (WeCo) van de NVvR volstaan met het maken van enkele opmerkingen van technische aard. Daarbij gaf de WeCo aan dat zij het betreunde, dat was afgeweken van de gebruikelijke wijze van advisering. Immers, de tekst van het wetsvoorstel is uitsluitend ter informatie aan de NVvR gezonden. In zijn brief d.d. 23 april 2004 gaf de Minister van Justitie als reden hiervoor aan "dat bij gelegenheid van het Terrorismedebat op 14 april 2004 verschillende fracties in het parlement mij dringend hebben verzocht al het nodige te doen om te bevorderen dat dit wetsvoorstel zo spoedig mogelijk tot wet wordt verheven en in werking zal treden. In reactie daarop heb ik toegezegd het wetsvoorstel nog deze maand in de ministerraad te willen bespreken."

Deze allesoverheersende haast vinden we terug op p. 3 van de Memorie van antwoord (EK 29743 C), waar de Minister refereert aan een motie Wilders c.s., waarin de regering wordt verzocht om *binnen zes weken* (mijn cursivering; vdH) wetgeving over de toelaatbaarheid en wijze van gebruik van AIVD-informatie in strafzaken te ontwikkelen en voor advies aan de Raad van State voor te leggen.

Overigens heeft de Raad voor de Rechtspraak in zijn advies van 22 november 2004 een aantal duidelijke standpunten ingenomen, die door de NVvR op hoofdlijnen worden onderschreven.

De NVvR onderkent en onderschrijft dat slagvaardig optreden van de wetgever bij het tegengaan van ernstige criminaliteit, waaronder die van terroristische aard, geboden is. Tegelijkertijd moet voor overijling worden gewaakt. Kwalitatief goede, voldragen wetgeving verdient de voorkeur boven wellicht gebrekkig, (te) haastig aangebracht stopwerk. Bij wetgeving als de onderhavige komen vaak de grenzen van de democratische rechtsorde en fundamentele rechtsbeginselen nadrukkelijk in het vizier. Uw Commissie vraagt daar in

haar Voorlopig verslag op diverse plaatsen terecht aandacht voor. Dit betekent ondermeer dat tevoren een grondige analyse en, zo nodig, extrapolatie van de rechtspraak van het EHRM moet worden gemaakt. Voorkomen moet worden dat de thans met zoveel voortvarendheid tot stand gebrachte wetgeving over pakweg tien jaar niet "Straatsburgbestendig" blijkt te zijn.

Om voor de hand liggende redenen pleegt de NVvR behoedzaam om te gaan met vragen van rechtspolitieke aard; zij moet er immers voor waken dat haar leden, die in alle onafhankelijkheid moeten werken met de voorziene wetgeving, worden geconfronteerd met door haar op voorhand ingenomen standpunten. Een aantal aspecten van de door U met de Minister gevoerde discussie geeft echter aanleiding voor nadere beschouwing.

De procedure ten aanzien van de *beschermde* getuige sluit aan bij die met betrekking tot de *bedreigde* getuige. Ten aanzien van deze laatste merkt de Minister op (MvA, p. 7): "Anders dan de verwachting van mijn ambtsvoorganger die het wetsvoorstel inzake de bedreigde getuigenregeling destijds verdedigde, heeft de wet na inwerkingtreding geen grote doorbraak opgeleverd bij de bestrijding van georganiseerde criminaliteit." Van het huidige wetsvoorstel kan gevoeglijk een nog geringer resultaat worden verwacht.

Het is in dit verband zeer de vraag of het aanvaardbaar is dat de materiële waarheidsvinding nog verder in het voortraject, namelijk bij de enkelvoudige rechter-commissaris in plaats van bij de meervoudige zittingsrechter, moet worden gelegd. Illustratief is het door de Minister op p. 8 van de Memorie van antwoord gegeven voorbeeld over het van de AIVD afkomstige tapgesprek. Moet de rechter-commissaris in dat geval beoordelen of die tap rechtmatig was? Zijn de meervoudige kamers van rechtbank, gerechtshof en Hoge Raad aan dit oordeel gebonden?

Daarbij moet worden aangetekend, dat de rechter-commissaris voor grote morele en juridische dilemma's kan worden geplaatst. Deze worden op p. 15 en p. 16 van de Memorie van antwoord aangegeven, maar vervolgens veel te gemakkelijk terzijde geschoven. Wat staat er namelijk? "Denkbaar is voorts dat de rechter-commissaris bij zijn oordeel blijft dat de desbetreffende informatie zozeer, *in ontlastende of belastende zin*, relevant is voor de beoordeling van het tenlastegelegde misdrijf, dat zij in het proces-verbaal dient te worden opgenomen. In dat geval blijft voor de afgeschermdde getuige geen andere weg over dan het onthouden van zijn instemming aan voeging van het proces-verbaal bij de processtukken. () Voorgaande beschrijving van de procedure () laat zien dat het niet uitgesloten is dat relevante informatie buiten de stukken van het geding worden (*wordt?*) gehouden. *Het kan daarbij gaan om informatie die belastend is, maar ook om informatie die in beperkte mate ontlastend is.*" (cursivering toegevoegd; vdH). Onder aantekening dat niet duidelijk is waar de verzachtende zinsnede "in beperkte mate" op stoelt, wordt het probleem in volle omvang duidelijk: de rechter-commissaris draagt kennis van voor de verdachte ontlastende informatie en kan die nergens kwijt! Dat ook thans ontlastende informatie verborgen kan blijven is geen antwoord en geen rechtvaardiging. Zeker een onafhankelijke rechter kan en mag niet worden opgezadeld met de last, dergelijke informatie verborgen te houden. Op deze manier wordt wel erg voortvarend gewerkt aan de zelfs door parlementariërs wel gepropageerde afschaffing van het adagium "Beter tien schuldigen vrijuit dan één onschuldige veroordeeld".

Ten aanzien van de reeds genoemde analyse en extrapolatie van de "Straatsburgse" jurisprudentie kan worden opgemerkt, dat in de Memorie van toelichting wordt gerefereerd aan het Doorsonarrest (EHRM 26 maart 1996, NJ 1996, 741). Nu het bij de afgeschermdde getuigen vaak of misschien wel steeds zal gaan om medewerkers van de AIVD ligt vergelijking met het nadien gewezen Van Mechelenarrest (EHRM 23 april 1997, NJ 1997, 635) meer voor de hand. De uitkomst dáárvan stemt aanzienlijk minder optimistisch over de Straatsburgse houdbaarheid van de voorgestelde regeling.

Ik moge deze brief besluiten met een meer positieve opmerking: een rechter-commissaris pleegt "voor zijn verdere carrière" *niet* mede afhankelijk te zijn van het openbaar ministerie, zoals op p. 8 van het Voorlopig verslag wordt gezegd.

Met de meeste hoogachting,

R. van den Heuvel
lid Wetenschappelijke commissie NVvR